מקורות לעיון במס' פסחים: פרק אור לארבעה עשר

מ. זילברמן מרחשון תשע"א

(ו.) **חיוב בדיקה במי שמכר חמצו קודם י"ד.** איתא בגמ' ואמר רב יהודה אמר רב המפרש והיוצא בשייראַ קודם *שלשים* יום אין זקוק לבער תוך *שלשים* יום זקוק לבער ... אלא אמר רבא הא דאמרת קודם *שלשים* יום זקוק לבער לא אמרן אלא *שאין* דעתו לחזור אבל דעתו לחזור אפילו מראש השנה זקוק לבער, ע"כ.

כתב הראבי"ה (סי' תכו, הו"ד במרדכי סי' תקלה ובטור סוסי' תלו) דישראל היוצא מבית הנכרי תוך ל' יום צריך לבער אע"פ *שנכרי* יתן בו חמץ, *שהמצוה* מוטלת על הישראל לבער, אבל אם נכנס הישראל לבית אחר בודק *שמה* וא"צ לבדוק בבית *שיצא* ממנו. וחולק עליו הטור דא"צ לבדוק בבית *שיצא* ממנו כלל, דכיון *שהנכרי* נכנס לבית אף אם נשאר לישראל חמץ ודאי נתייאש ממנו ואין לך הפקר גדול מזה.

הרי דעת הראבי"ה, וכן הסבירו הב"י והב"ח, דחייב לבער בסה"ג כי תוך *שלשים* יום יש חיוב גברא לבער חמצו ואם לא יהיה לו מקום אחר לבדוק ולבער חייב לבדוק ולבער בבית *שיצא* ממנו. וכתב הב"ח דהראבי"ה דייק כן מלשון הגמרא, מדנקטה הגמרא דוקא המפרש לים והיוצא בשייראַ ולא נקטה סתם היוצא לדרך. ומשמע דכל דין בדיקה תוך ל' אינו רק מחשש *שיחזור* לביתו תוך הפסח אלא אף בכדי לקיים מצות בדיקה וביעור.

בשו"ע (סי' תלו ס"ג) פסק כהראבי"ה והרמ"א כתב וי"א *שא"צ* לבדוק כשנכנס בו האינו יהודי (כשיטת הטור). ולדעה זו אין בבדיקה חובת גברא אלא רק בכדי לבער חמץ *שלא* לבוא לידי איסור. ראה בט"ז סק"ז. וכן הסביר בשו"ע הגר"ז בב' דעות בשו"ע ופסק (וכן הביא המ"ב ס"ק לב) *שיש* להקל היכא *שנכנס* האינו יהודי בפועל.

המ"ב (שם) הביא מחלוקת אחרונים לענין אי חייב לבדוק בליל י"ד אלו חדרים שדעתו למכרן למחר לנכרי עם החמץ *שבהם*. דעת בעל הנתיבות *שחייב* לבדקן הואיל ובשעת החיוב עדיין לא נמכרו, ועוד מי יימר דימצא נכרי למכרם לו. ודעת הבנין עולם (סי' כ) דא"צ בדיקה, דחכמים רק תיקנו בדיקה היכא *שיש* חמץ *שישאר* ברשותו כשיכנס הפסח, ואין לחוש *שלא* ימצא נכרי למחרת. והוסיף דלא דמי למשכיר ביתו בי"ד היכא דאם בשעת חיוב בדיקה עוד לא מסר המפתחות על המשכיר לבדוק, דכיון דעכ"פ יהיה לשוכר חיוב בדיקה למחר הולכים בתר שעת חיוב בדיקה. ובשו"ת חת"ס (או"ח סי' קלא) כתב דבין המשכיר והשוכר עכ"פ יש חיוב בדיקה על הבית. [וראה שם שגם כתב שאין לאדם להפקיע עצמו ממצות בדיקה.]

וכתב המ"ב דאף דאין למחות ביד המקילים *שלא* לבדוק בסה"ג עדיף טפי למכור החדרים לנכרי בי"ג כך *שלכו"ע* לא יהיה חיוב בדיקה. אך אפשר דאף לבעל הנתיבות אם יוצא מביתו קודם י"ג ומוכר חמצו במכירת י"ד א"צ בדיקה, כי עד *שיבוא* הפסח הכל נמכר ואין צורך לבדוק מחשש איסור, ורק בליל י"ד גופא אם נמצא בביתו יש חיוב גמור *של* בדיקה (כלומר אף לפסק הרמ"א *שונה* חיוב בדיקת יוצא בשייראַ מבדיקת

ליל י"ד, כך שבדיקת ליל י"ד זה רק להחזיק מחשש איסור). ורק בנמצא בביתו בי"ד ומוכר חדרים למחות יש חיוב בדיקה לפי בעל הנתיבות.

[יש להעיר האם מוכר כמה מחדריו במכירת י"ג אף אם משייר חדרים שאינו שוכרם ורק מוכר החמץ שבהם לכאורה לא נשאר אצלו שום חמץ בכדי לחייב בדיקה. ולזה מתנה מו"ר הגר"מ וויליג שליט"א שאין דעת הנכרי לקנות הפתיתים שמניח בשעת הבדיקה וסגי בזה ליצור חיוב בדיקה.]

החבורה תתקיים אי"ה בליל יום שני אחרי תפילת מעריב

הנושא – חמץ בבעלותו ואינו ברשותו וברשותו ואינו בבעלותו

עיקר תוס' ריש פרק אלו עוברין

(מב.) ואלו, ר"א
(מג.) למה, מאן, ונותנו
(מג:) אין, חוץ, כמאן